

QUITÈRIA TARRACÓ CASELLAS

LA PRIMERA
REGIDORA
DE TERRASSA

Teresa Rodríguez Herrerías

Il·lustradora: Mar Gil Humet.

La capacitat per participar plenament en la vida pública és un aspecte fonamental del benestar de les persones que s'ha negat a les dones en ser excloses de la ciutadania civil, política i social. Les interpretacions històriques convencionals han tractat d'explicar l'escassa presència de les dones en l'àmbit polític en funció de la passivitat i de l'apoliticisme derivats d'una suposada "orientació prioritària" a la família i a la vida privada. En les últimes dècades, la historiografia feminista ha revisat aquests plantejaments.

Cristina Borderías i Mercè Renom

Historiadora: Teresa Rodríguez Herrerías

Documentalistes: Montse Cardús Rúa, Mercè Gómez Llobregat i Teresa Rodríguez Herrerías

Il·lustradora: Mar Gil Humet (decelalsulls)

ISBN: 978-84-09-26925-9

Disseny i maquetació: www.intus.cat

Edita:

ceht

CENTRE D'ESTUDIS HISTÒRICS DE TERRASSA

Amb el suport de:

Pròleg

Quitèria Tarragó Casellas va ser una pionera; una lluitadora; una activista; una dona plena d'ideals i implicada socialment per a construir una ciutat i un món més justos. Però no seré jo la que us ho descobriré: tot això i més ho veureu reflectit en les pàgines d'aquest llibre, que és el fruit de la intensa tasca de recerca feta per la historiadora terrassenca Teresa Rodríguez Herrerías. Tenir l'oportunitat de prologar-lo és un orgull, un honor i, sobretot, una immensa il·lusió. I no només perquè ara sigui la responsable de Memòria Democràtica, que també, sinó perquè com a regidora a l'Ajuntament de Terrassa soc hereva de la feina feta per dones com la Quitèria que van saltar murs i van començar a esberlar els vidres, demostrant-nos que hi podíem ser i que hi havíem de ser. Demostrant-nos, també, que no hi ha impossibles. Sense la Quitèria, primera regidora a l'Ajuntament de Terrassa, sense les primeres, ni cap de les meves companyes ni jo seríem aquí.

La Quitèria ens va obrir camins on no n'hi havia. Ho va fer des d'una implicació múltiple: personal, laboral, sindical, política, institucional... En definitiva, vital. La Quitèria representa com poques persones el deure cívic republicà. I és des de la voluntat de canviar la societat amb lluites diàries, pensant en la llibertat i el bé col·lectiu, que ho va aconseguir. Sense ella avui no seríem on som.

A Catalunya les dones vam començar a votar el 1933, amb la Segona República. Un gran avenç propiciat per les esquerres i el republicanisme. En aquest sentit, els anys 30 van ser anys de consecució de drets per a les

dones, estroncats per un cop d'estat i una Guerra Civil seguits per gairebé 40 anys de repressió i dictadura. Avui, anys després de la recuperació de la democràcia, ens anem aproximant a la paritat, tot i que -cal dir-ho- encara no està assolida. Però no ens hi conformem, hem d'encapçalar: sense anar més lluny, Terrassa no ha tingut mai una alcaldessa. És una anomalia. I encara més: les dones som moltes i molt diverses. Hem de tenir totes les mateixes oportunitats d'accés: les companyes migrades, les trans i les no cisheteronormatives, les racialitzades, les que tenen capacitats diverses... Totes. Perquè només quan haurem trencat del tot el vidre que va començar a esberlar la Quitèria totes estarem veritablement representades.

Ens queda molt camí per desbrossar. Aquell camí que la Quitèria va començar a obrir. I no pararem fins a desbrossar-lo del tot, hereves d'ella i de tantes. En aquest camí la recuperació de la Memòria històrica hi és imprescindible, com ho és fer-ho amb perspectiva de gènere: recuperem la memòria de les invisibilitzades, de les oblidades d'entre els oblidats. Fent-ho creem referents, posem de relleu la importància del que van fer i dels seus valors, donem a conèixer la història i fem evident tot el que encara ens queda per fer. Gràcies, Teresa, per dedicar-hi tantes hores. Gràcies per fer-ho. Descobriu la Quitèria Tarragó Casellas i gaudiu-la!

Ona Martínez i Viñas

Regidora de Memòria Històrica i Qualitat Democràtica de l'Ajuntament de Terrassa.

Retrat de Quitèria Tarragó
Casellas. Il·lustradora: Mar Gil
Humet.

A la pàgina 5: Partida de
naixement de Quitèria Tarragó
Casellas. Ajuntament de Les Piles
(Conca de Barberà).

Quitèria Tarragó Casellas (1896 – 1980)

La Quitèria Dolores Pia Tarragó Casellas va néixer el 23 de juny de 1896 a les sis del matí a la casa familiar de Sant Gallard, un nucli de població agregat a Les Piles, municipi tarragoní de la Conca de Barberà.

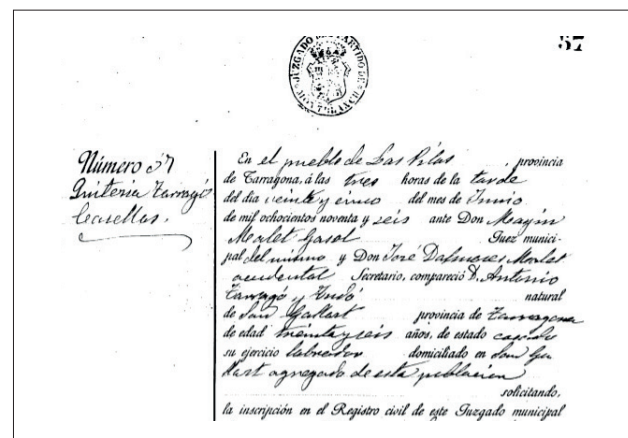
Els seus pares eren l'Antoni Tarragó i Tudó, llaurador i natural de Sant Gallard, i la Paula Casellas Balcells nascuda a Bellprat, domiciliada a casa del marit i dedicada a *les ocupacions pròpies del seu sexe*, segons consta a la partida de naixement. Amb trenta-tres anys ja tenia cinc fills: la Rosa, la primogènita que va néixer al 1884, la Maria al 1886, en Josep al 1888, l'Antoni al 1892 i la Quitèria al 1896.

Els seus avis per línia paterna eren l'Antoni Tarragó Mestre, natural de Sant Gallard, i l'Antònia Tudó i Bosch de Bellprat, un petit municipi de la comarca de l'Anoia, molt proper a Sant Gallard. Els avis materns eren en Gaspar Casellas i la Rosa Balcells i Biel nascuts a Bellprat.

La Quitèria va viure al poble de Sant Gallard els primers anys de vida. Quan tenia dos anys arribà a Sabadell, ciutat on visqué fins al 1924. Segons la informació dels padrons municipals, els Tarragó Casellas residien al municipi del Vallès Occidental des de l'última dècada del segle XIX.

La seva família paterna i materna havia emigrat per raons econòmiques. Des de finals de segle XIX, molts pobles de l'interior anaren perdent població a marxes forçades. Especialment es buidaren les comarques basades en una agricultura de secà, d'escàs rendiment i insuficient per mantenir l'economia del nucli familiar.

En el cas de Les Piles, des de 1887 al 1900, coincidint amb el període migratori de la família Tarragó Casellas, el municipi perdé el 22% dels seus habitants. En un segle (1887-1981) la població va minvar el 80%. Els pobles de la Catalunya interior en primer lloc i posteriorment d'altres comunitats de l'estat, emigraren cap als nuclis vallesans que eren un focus d'atracció molt potent degut a la creixent indústria tèxtil.

El tèxtil, ascensor social de moltes dones

La família Tarragó Casellas, amb escassos recursos econòmics i acadèmics, pensà que treballar a la indústria seria l'esperança d'un futur millor. Aquest va ser el somni de moltes famílies catalanes i espanyoles. El tèxtil era una sortida professional per als nois i noies de pagès, una nova forma de mobilitat i promoció social. A Catalunya, l'activitat del sector secundari era molt important ja que estava immersa en un procés de transformació industrial degut a l'avenç de les noves tecnologies de la segona revolució industrial.

La Quitèria, com el seu pare, el seu avi, germans i germanes, va treballar a la indústria tèxtil de Sabadell. Va assolir l'ofici de teixidora, igual que el seu germà Josep.

Les seves germanes foren filadores, mentre que el pare i l'avi treballaren com a jornalers.

Un fet laboral destacat d'aquella època fou el procés de feminització de la mà d'obra sobretot en el tèxtil, durant la primera meitat del segle xx. El treball assalariat de les dones era vist com un ingrés complementari d'ajut familiar. El salari femení es mantingué per sota del salari mitjà dels obrers de la fàbrica.

El gènere va ser un criteri desigual en l'adjudicació de feines i de sou. Homes i dones no tenien el mateix estatus ni la mateixa possibilitat de promoció. Fins i tot quan la qualificació era la mateixa, les feines femenines

Festa a Sant Gallard. Fons Robert Balcells Prats. Arxiu Fotogràfic de l'Associació Cultural Baixa Segarra. ACBS 1648-F11. Sant Gallard 1890-1910.

es consideraven subalternes i de valor inferior. Sovint les dones tenien la categoria de jornaleres, treballadores a preu fet. Dins del tèxtil van quedar relegades a les tasques poc qualificades de la filatura, com a rodeteres o nuadores, seguint la trajectòria d'un treball que des de temps antics havia estat manual i domèstic.

Les obreres, les pageses i les seves filles eren la força de treball més rentable pels patrons. La misèria dels salaris i les jornades de treball extenuants de fins a catorze hores diàries feien que la taxa de mortalitat i les malalties fossin molt elevades.

El salari de les dones es mantingué inalterable per sota del salari mitjà dels homes. Les obreres, les pageses i les seves filles eren la força de treball més rentable pels patrons.

Dones treballant a la fàbrica tèxtil (1940). AMAT. Fons Carles Duran. Arxiu Municipal de Terrassa.

Treballar i estudiar

La Quitèria va ser l'única dels cinc germans que va realitzar estudis superiors. Poc abans dels 28 anys, va aconseguir el títol de llevadora i va exercir la nova professió a la ciutat de Terrassa.

Laboralment va passar de la indústria tèxtil a la sanitat. De l'ofici de teixidora al de llevadora. Indubtablement va ser una dona inquieta amb una clara voluntat per millorar la seva formació. *La dona té els mateixos drets a formar-se i ocupar llocs de treball que li procurin independència econòmica.*

Era possible treballar a la fàbrica tèxtil i estudiar la carrera de llevadora? Segons Dolores Ruiz Berdún era molt possible que treballés i estudiés alhora ja que la legislació no exclouia aquesta possibilitat. El Reial Decret de 1904 on es regulaven els estudis per fer la carrera de llevadora i aconseguir la titulació, explicitava que es podien fer de forma oficial o no oficial. Després d'aprovar els dos cursos calia fer un examen de revàlida. Aquest examen servia per demostrar els coneixements adquirits durant la formació i era especialment important per a les estudiants no oficials. El segon requisit era la realització de les pràctiques obligatòries en un hospital, en Cases de Maternitat amb caràcter oficial o a la clínica d'obstetrícia de la Facultat de Medicina.

Una dona amb una clara voluntat per millorar la seva formació en un moment que els índex d'analfabetisme eren terribles i escandalosos en el cas de les dones. Va defensar el dret a rebre una formació de qualitat que atorgaria autonomia i independència econòmica.

Expedient acadèmic de Quitèria Tarragó Casellas. Font del document: Arxiu Històric Universitat de Barcelona.

En el cas de la Quitèria, el primer any d'estudis el va realitzar de forma no oficial amb un Aprovat com a qualificació. El segon curs el va seguir de forma oficial amb una nota final d'Excel·lent. El Dr. Domingo Agustí Planell de la Universitat de Barcelona certificà les pràctiques realitzades per l'estudiant. Al 1923, segons consta a l'expedient acadèmic de la Universitat de Barcelona, va aconseguir el títol de llevadora després de superar l'examen de revàlida.

Expedient acadèmic de Quitèria Tarragó Casellas. Font del document: Arxiu Històric Universitat de Barcelona.

187-26 Número

CARRERA DE MATRONA

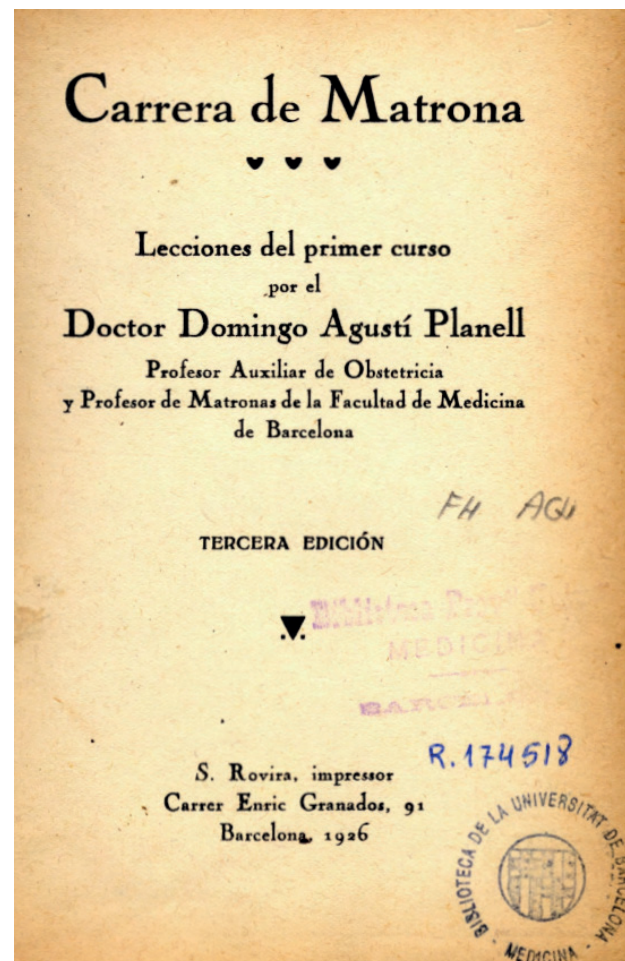
EXPEDIENTE PERSONAL DE LA ALUMNA

D. Quitèria Tarragó Casellas

natural de *Las Pèlas* provincia de *Tarragona* de *26* años de edad.

PERIODO de la inscripción			NOTAS obtenidas en el examen	
Día	Mes	Año	Ordinario	Excepcional
			<i>Examen de primera enseñanza en la Escuela Normal de Maestras de Barcelona el día 20 de Mayo de 1918.</i> <i>por el Profesor Titular de Maestras</i> <i>de Barcelona</i> <i>de 1918.</i> CONCEPTO <i>Primer año NO OFICIAL SEPTIEMBRE</i> <i>Segundo año OFICIAL</i> <i>Reválida: 20 Junio 1923</i>	
				<i>Aprobada</i>
				<i>Aprobada</i>
				<i>Aprobada</i>

Quitèria Tarragó Casellas

Font dels documents: Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació (CRAI). Universitat de Barcelona. Fons històric Llevadores i puericultura.

Llevadores, un col·lectiu de dones lluitadores

A partir de la segona dècada del segle xx, les llevadores van començar a reunir-se creant col·legis professionals amb la voluntat de reivindicar els interessos del col·lectiu en les diferents províncies de l'estat.

La Quitèria Tarragó Casellas va ser nomenada vocal de la junta directiva del Col·legi de Practicants en Medicina, Cirurgia i Llevadores de Barcelona al juliol de 1925. També va ser presidenta de la delegació Intercomarcal Barcelonina, o sigui de les que no residien a la capital catalana, del Col·legi Oficial de Matrones de Catalunya durant el 1935 i 1936.

Va ser contractada per l'Ajuntament de Terrassa l'any 1937 per ocupar la plaça de llevadora interina a l'Hospital Maternal de la ciutat amb una retribució de 205 pessetes mensuals, segons el contracte trobat a l'Arxiu Històric de Terrassa.

Va ser una brillant oradora, molt activa en conferències i mítings a Barcelona i a Terrassa. En els seus discursos feia una ferma defensa de la creació de clíniques maternals, ja que considerava necessari construir llocs dignes dotats de serveis i prestacions per millorar la salut de dones i infants. Va reclamar que tota la plantilla de professionals sanitaris que exercissin havien de tenir la titulació professional.

El col·lectiu de llevadores estava format exclusivament per dones i era l'únic que tenia un nivell d'estudis superiors a la mitjana de la població general a finals dels anys 30 del segle xx. Pràcticament la totalitat d'aquestes professionals foren dones anònimes, grans lluitadores per la igualtat de gènere en una societat absolutament patriarcal i masculista. Moltes d'elles, com la mateixa Quitèria, van escriure a la premsa i van participar en conferències o a la ràdio.

Era el prototip de dona que reivindicava un paper propi a la societat i que volia lluitar per acabar amb l'ordre patriarcal existent a la societat catalana i espanyola.

Quitèria Tarragó Casellas va ser una ferma defensora de la seva professió. Arribà a ser presidenta de la Delegació Intercomarcal de Barcelona del Col·legi Oficial de Llevadores de Catalunya. Una brillant oradora que participà en diferents conferències a Barcelona i Terrassa.

L'atenció als nadons, *La gota de llet*

La Gota de Llet va ser un servei municipal que funcionà en diverses poblacions catalanes i espanyoles. La idea d'aquest servei l'hem de situar a França a finals del segle XIX, conegut com *Goutte de Lait*, seguint les tendències sanitàries de l'època. El principal objectiu del servei era oferir una alimentació sana i higiènica a les criatures acabades de néixer, ja que es considerava que una bona alimentació en els primers dies de vida era la base de la fortalesa física.

Durant la Segona República, la Junta Local de Protecció de Menors va posar en funcionament un servei de preparació de llets, assistència i alimentació a les parteres i guarderia per a les criatures.

L'Ajuntament va cedir a la Junta un solar al carrer de la Unió per construir l'edifici on acollir aquest servei d'atenció a les mares i als nadons. Després de la construcció de l'edifici es va inaugurar la Clínica Maternal, coneguda popularment com la Gota de Llet, el dia 1 de febrer de 1936, durant l'etapa del bienni negre. Finalment, el 5 de juliol del 1936, s'inaugurava oficialment amb la voluntat d'oferir una assistència social de primer nivell, moderna i realment social.

Hospital Maternal anomenat popularment "Gota de Llet". AMAT. Col·lecció B. Ragón. Autor desconegut. Reg. 139788. Arxiu Municipal de Terrassa.

L'edifici del carrer de la Unió, també anomenat l'Hospital Maternal i la guarderia del Pla de l'Ametllera, inaugurada el 12 abril 1936, van ser els dos punts forts de la política d'atenció materna-infantil a Terrassa. El Dr. Joan Paulís i Pagès va ser el responsable de l'Hospital Maternal, però qui va organitzar la maternitat va ser la Quitèria Tarragó Casellas.

Les treballadores de la Clínica Maternal amb els infants que rebien assistència al 1942. Procedència de la Fotografia Arxiu Tobella de Terrassa. Autor: Jordi Roqué.

Socialització de la medicina a Terrassa

L'onze de setembre de 1936 es creava el Comitè Sanitari, el qual denunciava greus mancances sanitàries a l'Hospital de San Llàtzer de la ciutat, les quals pensaven resoldre molt properament i anunciaven l'imminent procés de la Socialització de la medicina a la ciutat.

Des de finals de desembre del 1936, la comissió avisava als militants i simpatitzants que a partir del primer de gener del 1937 no renovessin els contractes d'igualta amb els metges de la ciutat ni amb les mutualitats de malalties, ja que estava a punt d'obrir les portes una clínica modèlica molt avançada i amb totes les especialitats mèdiques.

Però no tothom estava a favor del procés de socialització sanitària. El sector sanitari masculí d'UGT, els metges, van mostrar moltes discrepàncies amb el projecte que era l'ideal del Sindicat Únic de Sanitat de la CNT, els quals van comptar amb el suport del sector femení de la UGT, les llevadores. La pugna interna entre llevadores i tocòlegs de la UGT estava oberta. Elles eren totalment partidàries de la socialització de la medicina, mentre que els metges s'oposaven, *ja que no volien perdre la igualta mèdica, que els hi produïa encara 300, 400 o fins a 600 duros mensuals*. Segons el diari Vida Nueva (4 de gener de 1937), la gratuïtat provocada per la socialització els hi faria perdre els ingressos que aleshores encara percebien dels seus pacients.

Portada de la revista SIAS, número 1 (març 1937). Editat per la Conselleria de Sanitat i Assistència Social de la Generalitat de Catalunya. Arxiu Nacional de Catalunya.

El Dr. Joan Paulís o Quitèria Tarragó, es comptaven entre els defensors de la socialització sanitària, aquest era l'ideal perseguit per una part de la ciutadania terrassenca. Així, el 19 de gener del 1937 es donaven a conèixer els nous serveis que s'inaugurarien els propers dies a la Clínica Maternal: una Escola de Maternitat conscient i un Dispensari d'Higiene Psico-sexual. Aquests serveis estarien a càrrec d'una metgessa, una llevadora, dues mestres i dues obreres, amb l'objectiu de conscienciar i educar les dones en el tema de la maternitat o de la sexualitat. Així mateix es garantia la gratuïtat de tots els serveis per les dones terrassenques i els seus fills i filles.

Una Sanitat que preveu, que surt a l'encontre de la malaltia, de l'epidèmia, del focus infecciosos... Una Assistència Social que reivindica la dignitat humana i que transforma la lletja i odiosa caritat oficial en restitució d'allò que en salut, en benestar, en alegria, va ésser usurpat als oprimits pels privilegiats de sempre...

Frederica Montseny i Mañé, ministra de Sanitat de la Segona República.

Portada de la revista SIAS, número 3 (juny i juliol 1937). Editat per la Conselleria de Sanitat i Assistència Social de la Generalitat de Catalunya. Arxiu Nacional de Catalunya.

El segell Pro infància

El segell Pro Infància es va instaurar a Catalunya a través d'un Decret de la Conselleria de Sanitat al 1933.

L'objectiu era recaptar diners a través de la venda dels segells per poder atendre les necessitats socials dels infants, donat que històricament l'assistència social a Catalunya mai s'havia tractat amb les mesures adequades.

L'origen dels segells Pro Infància des del 1904 se situava a Dinamarca, país que organitzà la campanya per eradicar la tuberculosi entre la seva població. L'èxit va fer que altres països els imitessin: Suècia i França (1905), Holanda (1906), Alemanya (1907), Estats Units (1907), etc.

A Catalunya el segell Pro Infància era una imatge única anual que es venia durant unes setmanes determinades a un preu d'entre 5 i 10 cèntims.

Aquest segell no tenia cap valor de franqueig però amb la campanya es pretenia recollir diners suficients per poder crear obres de protecció a la infància: sanatoris, escoles-preventoris, guarderies o dispensaris.

SIAS. Conselleria de Sanitat i Assistència Social. Número 1, marc 1937. Generalitat de Catalunya.

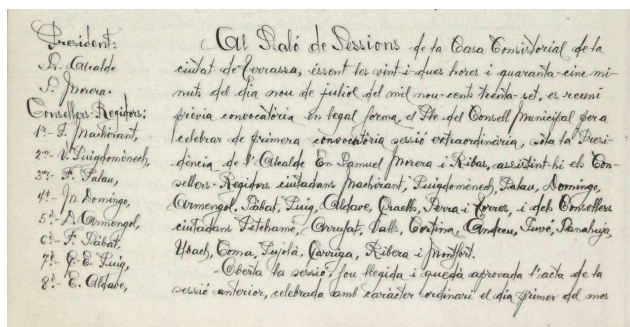
Cartell Pro infància. Higiene infantil. Cartells de la Biblioteca de Catalunya.

Els resultats econòmics de les campanyes realitzades van aportar 700.000 pessetes, diners amb els quals es van poder construir les guarderies de Sant Andreu, Terrassa o el preventori d'Arenys de Mar. Tan o més important eren les recomanacions d'higiene social i infantil. Per dur a terme aquests programes es nomenà un comitè directiu encarregat d'organitzar la propaganda a través dels cartells, premsa, cinema, ràdio o conferències a tot Catalunya.

Elnor Holbol, funcionari de correu danès, va projectar la idea d'emetre un segell que es podria comprar voluntàriament amb l'objectiu de lluitar contra la tuberculosi. El segell va tenir tant èxit que a Dinamarca gairebé va desaparèixer la malaltia.

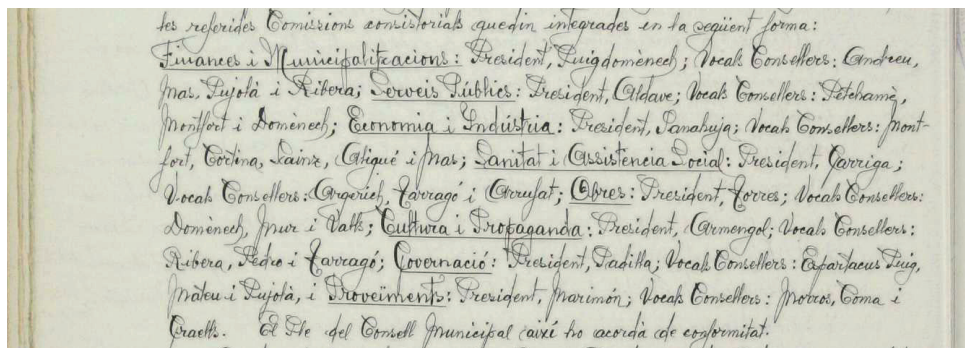
La primera regidora a l'Ajuntament de Terrassa

El 9 de juliol de 1937, una dona esdevenia la primera consellera de la ciutat, segons consta a l'acta de l'Ajuntament de Terrassa. En aquesta sessió presidida per l'alcalde Samuel Morera, l'organització sindical UGT presentava els nous consellers que substituirien als consellers sortints.

Els nous càrrecs eren ocupats per Ricard Domènech i Pous, Antoni Marimon i Saladrigas, Antoni Mas i Casas i Quitèria Tarragó i Casellas. Aquesta formava part de la Comissió de Sanitat i Assistència Social, ocupant el càrrec de vocal consellera.

Aquest fet va provocar molts articles a la premsa local, alguns fent burla i mofa de l'arribada al consistori per primera vegada d'una dona. El Dia, diari portaveu del partit socialista unificat des del 1936, publicava a la portada del 10 de juliol de 1937 la notícia sobre la reestructuració del Consell Municipal de la ciutat, explicant el desenvolupament de la sessió de l'Ajuntament.

Extractes de l'acta del Consell Municipal de Terrassa, sessió del 9 de juliol de 1937. Font: Arxiu Municipal de Terrassa.

En aquest mateix diari i també a la portada, apareixia la crònica. L'avenir del municipi dins de Plagasitats, en la qual es parlava del magnífic cop de teatre que havia fet la UGT amb el nomenament de la doctora Quitèria Tarragó.

“Goita, una dona i tot!. Ara sí que vindré cada dia... Ara s'imposarà un nou reajustament, car la CNT, l'Esquerra, A.C.R. i la Unió de Rabassaires voldran portar senyores, també al municipi. Car veureu que és l'única manera de tenir el públic de la seva part. Això sí, aleshores els debats municipals prendran un altre caire. La regidora x demanarà la paraula i demanarà de quina roba és la jaqueta que porta la companya Z. Després es mostrarà disconforme amb el tall de faldilla i s'entaularan vius debats”

Al diari L'Acció, portaveu d'Esquerra Republicana de Catalunya, es podia llegir la notícia sobre el desenvolupament de la sessió extraordinària del Consell Municipal del 9 de juliol. Així mateix, a la pàgina quatre, a la secció de Notícies i comentaris d'interès actual, es parlava de la nova regidora de forma absolutament irrespectuosa:

“No és el nom d'una comèdia ni el d'una novel·la humorística. És una veritat com un temple. La Quitèria és una senyora de la UGT que ara tindrà la representació d'aquesta sindical al nostre municipi.”

Quitèria Tarragó Casellas

Diari El Dia, 10 de juliol de 1937.
Consulta realitzada a Trecadís,
Fons locals digitalitzats.

Els caps de totes les minories del Consell Municipal, prometeren treballar amb lleialtat i noblesa per a fer obra positiva en bé de Terrassa i per la victòria contra el feix. Esperem que així serà

òrgan del partit socialista unificat-radicalterassa
c/ Soler, 10, tel. 224 - any XX - diàstole 10 de juliol del 1937 - núm. 341 - 4000 segona - subscritors mensuals: 7,50 ptes. - preu del número: 1,50

La reestructuració del Consell Municipal de la nostra ciutat

A treballar amb lleialtat

Ja tenim el nostre Ajuntament reorganitzat. En el Ple de la passada nit, hi hagué nova distribució de presidències de departaments i es formaren noves comissions. Esperem, U. G. T., C. N. T., A. C. R. i U. de Rabassaires, formen el nou Consell, el qual no pot representar la noblesa de les veritables representacions locals, tota vegada que la U. G. T., que compta amb una gran força sindical, no compta amb la representació que la mateixa li dona i el nou Partit, el P. S. U., continua sense estar directament representat en el Consell. Resulta ben soorit, que el Partit que a la nostra ciutat, com a tot Catalunya, dona les condicions més clares i de un programa més ferm, el Partit que actua ha tingut una pauzanga enorme, car les masses empresonades cada dia són moltes més, perquè estan d'acord amb les línies del P. S. U. i condon en el seu programa, resulta axonant, dir-nos, que aquest Partit continuï sense posseir la digna representació d'una ciutat com el municipi. Però, resultes no tenim axonant, car el seu moment, el P. S. U. prendrà els recursos de Govern que necessiti, sense discussions ni polèmiques, tota vegada que el poble en general amb qui reclamem que actui el feix.

El que resulta més arbitrari, és que la U. G. T., després del gran progrés obtingut per aquesta tendència, que compta amb un nombre considerable de treballadors terrassencs, hagi de continuar posant-se solament a registrar, quan la C. N. T. i l'Esquerra, que compta segament ni no amb forces, amb igual nombre de forces que les seues sindicals, sense més representació. Per això és més estranya encara, que aquest hom proposi que els tres líders que han obtingut, els Consellers del P. U. U. N., manati a la disposició de la U. G. T. per tal que aquests vagin a treballar amb la proual municipal i reorganitzada, alig mitj d'expressar-hi les seues opinions ni condicionar per causa moltes.

En acabar de practicar-se la reorganització tenim la paraula els caps de minoria, tots s'expressaren en el sentit que el nou Consell Municipal treballés més efectivament que mai, aplicati a una novell lleial i noble, a un ferm suport de col·laboració que actués sense cels i registrar. Per això ara demanem, després d'aquesta bona proposta, que hom s'aposti a una proual que responde com la que la U. G. T. Esperem, A. C. R. i U. de Rabassaires amb referència a la cessió de tres llocs més del municipi a la primera. Quan alig, en el Consell, aligut que això serà superior de direcció, ja decidim d'el·lir amb oportunitat noblesa que un moment obrim es demanem.

Si això fet minores s'expressaren passant de relles l'espero col·laboracionista i de axonati que les animes, si totes es manifestaren disposades a actuar amb noblesa, no és just que en expropar-se un que als pocs moments, s'intenti no axonati o una reclamació justíssima. En tot cas això ha d'actuar-se d'acord amb el que es diu. I no ha de fer la travesera del que a ha promès, als pocs moments d'actuar-se una axonati i noblesa.

En tota esta cosa, sempre! Dit ho de Terrassa i de les relacions que han d'actuar entre tota axonati axonati. En tot moment! Ditem amb l'espero de col·laboració i lleialtat que hom prometi. Per la unitat i per la victòria!

A la següent reunió del Ple, que se celebrarà el proper 10 de juliol, s'actuarà el nou Consell Municipal, el qual no pot representar la noblesa de les veritables representacions locals, tota vegada que la U. G. T., que compta amb una gran força sindical, no compta amb la representació que la mateixa li dona i el nou Partit, el P. S. U., continua sense estar directament representat en el Consell. Resulta ben soorit, que el Partit que a la nostra ciutat, com a tot Catalunya, dona les condicions més clares i de un programa més ferm, el Partit que actua ha tingut una pauzanga enorme, car les masses empresonades cada dia són moltes més, perquè estan d'acord amb les línies del P. S. U. i condon en el seu programa, resulta axonant, dir-nos, que aquest Partit continuï sense posseir la digna representació d'una ciutat com el municipi. Però, resultes no tenim axonant, car el seu moment, el P. S. U. prendrà els recursos de Govern que necessiti, sense discussions ni polèmiques, tota vegada que el poble en general amb qui reclamem que actui el feix.

El que resulta més arbitrari, és que la U. G. T., després del gran progrés obtingut per aquesta tendència, que compta amb un nombre considerable de treballadors terrassencs, hagi de continuar posant-se solament a registrar, quan la C. N. T. i l'Esquerra, que compta segament ni no amb forces, amb igual nombre de forces que les seues sindicals, sense més representació. Per això és més estranya encara, que aquest hom proposi que els tres líders que han obtingut, els Consellers del P. U. U. N., manati a la disposició de la U. G. T. per tal que aquests vagin a treballar amb la proual municipal i reorganitzada, alig mitj d'expressar-hi les seues opinions ni condicionar per causa moltes.

En acabar de practicar-se la reorganització tenim la paraula els caps de minoria, tots s'expressaren en el sentit que el nou Consell Municipal treballés més efectivament que mai, aplicati a una novell lleial i noble, a un ferm suport de col·laboració que actués sense cels i registrar. Per això ara demanem, després d'aquesta bona proposta, que hom s'aposti a una proual que responde com la que la U. G. T. Esperem, A. C. R. i U. de Rabassaires amb referència a la cessió de tres llocs més del municipi a la primera. Quan alig, en el Consell, aligut que això serà superior de direcció, ja decidim d'el·lir amb oportunitat noblesa que un moment obrim es demanem.

Si això fet minores s'expressaren passant de relles l'espero col·laboracionista i de axonati que les animes, si totes es manifestaren disposades a actuar amb noblesa, no és just que en expropar-se un que als pocs moments, s'intenti no axonati o una reclamació justíssima. En tot cas això ha d'actuar-se d'acord amb el que es diu. I no ha de fer la travesera del que a ha promès, als pocs moments d'actuar-se una axonati i noblesa.

En tota esta cosa, sempre! Dit ho de Terrassa i de les relacions que han d'actuar entre tota axonati axonati. En tot moment! Ditem amb l'espero de col·laboració i lleialtat que hom prometi. Per la unitat i per la victòria!

Plagasitats

per 2 i 2

Reduïda és la nostra comunitat a Catalunya per la mala, com a gran arma per a la Unió de Rabassaires i el Partit Socialista Unificat Radicalterassa. També hi treballa alguna comissió de premsa, més o menys efectiva.

La dona: Ha fet Dones i la dona com a representant de la Unió de Rabassaires i el Partit Socialista Unificat Radicalterassa. A les 2 Comissions de Dones de Terrassa i de Catalunya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya.

A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya.

A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya.

A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya.

—Ah, sí. Precisament ara és quan més hi ha de treballar. A la Unió de Rabassaires i el Partit Socialista Unificat Radicalterassa. També hi treballa alguna comissió de premsa, més o menys efectiva.

La dona: Ha fet Dones i la dona com a representant de la Unió de Rabassaires i el Partit Socialista Unificat Radicalterassa. A les 2 Comissions de Dones de Terrassa i de Catalunya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya.

A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya.

A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya.

A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya. A les 2 Comissions de Dones de Catalunya i de Espanya.

19

La cosa ens agrada molt perquè sempre fa bonic que entremig de tants homenots s'hi vegi una cara gentil i somrient. Ara que si hem d'ésser francs, n'hi manca una altra, que podria ésser per exemple alguna "faiera" o alguna "libertària"...Potser ens obsequiarien amb una estirada de "monyos" que en una sessió de Plens sempre seria una atracció més.

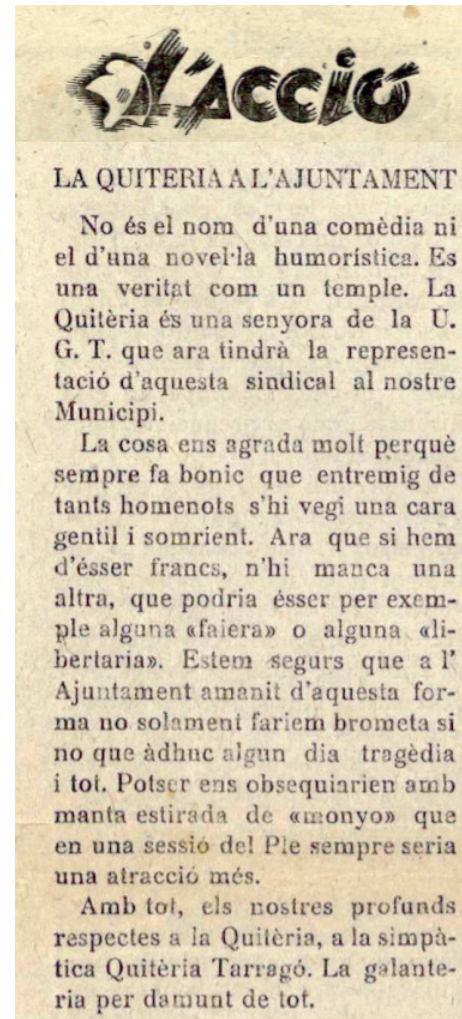
Amb tot, els nostres profunds respectes a la Quitèria, a la simpàtica Quitèria Tarragó. La galanteria per davant de tot."

Aquest va ser el to de la premsa municipal. Realment, l'únic mitjà de comunicació que va tractar amb respecte a la nova consellera municipal, va ser el diari Vida Nueva. El 12 de juliol de 1937 a la secció Reflejos ciudadanos, titulava l'article: Una mujer en el Municipio.

"...Vida Nueva que siempre ha tratado con el máximo respeto y consideración a la mujer, sea cual sea su manera de pensar, saluda atentamente a la compañera Quitèria Tarragó, la primera mujer-concejala del Ayuntamiento de Tarrasa.

Y espera que la intervención de dicha compañera en los plenos municipales no se reducirá como dan en decir sus ilustrados y cultísimos correligionarios" a lucir elegantes vestidos y peinados, sino que dejará oír su palabra en defensa de la mujer y del niño y de sus derechos y reivindicaciones sociales..."

Diari L'Acció, 10 de juliol de 1937.
Consulta realitzada a Trencadís,
Fons locals digitalitzats.

La Quitèria Tarragó va formar part de l'Ajuntament de Terrassa des del 9 de juliol de 1937 fins al 29 d'octubre de 1937. Aquest dia, a conseqüència de l'aplicació del decret de Governació del vuit d'octubre de 1937, es prescindia dels representants de l'organització sindical UGT per a formar part dels ajuntaments.

Durant els mesos que va formar part del consistori, va realitzar intervencions a favor del pagament dels salaris a les llevadores de la clínica maternal, que s'havien quedat sense feina degut a les restriccions pressupostàries de l'Ajuntament, i va reclamar l'agilització en el tema de la municipalització d'aquestes professionals, tal com recull la premsa de l'època i les actes dels plens municipals.

Aquestes primeres dones que van participar activament a la vida pública des dels partits polítics, des dels sindicats o des dels ajuntaments, no ho van tenir gens fàcil. A la societat, sobretot als nuclis de població més petits on dominava encara un patriarcat absolut, es va criticar i ridiculitzar les dones que s'atreviren a formar part de la vida pública. Elles van iniciar el camí que, dècades més tard, reprendrien altres dones que se sumarien a la lluita antifranquista.

Diari *Vida Nueva*, 12 de juliol de 1937. Consulta realitzada a Trenchadís, Fons locals digitalitzats.

vida nueva
cmt crl
Órgano de la Federación Local de Sindicatos Únicos de Terrasa - LUNES, 12 de Julio de 1937 - Número 220

Una mujer en el Municipio

Deliberadamente nos abstuvimos en nuestro reflejo ciudadano del sábado de hablar de la designación de la compañera Quitèria Tarragó para el cargo de consejero del Municipio egarons.

Y decimos que fué nuestra abstención deliberada porqué después de la actitud observada por el locuaz consejero presidente quien en el pleno municipal del viernes faltó a una elemental regla de cortesia al no dirigir un saludo—protocolario en todas las corporaciones políticas donde ha tenido acceso la mujer—a la nueva edil de la U. G. T. suponíamos—y los textos que vemos a exhumar nos han dado la razón—que los órganos en la Prensa local de la Esquerria y P. S. U. C. comentarían el hecho feminista en forma más o menos descortés.

Y para que nuestros lectores puedan formar concepto de la galante literatura psiquista—esquerrana de los «plagas» diurnos corroligionarios de la compañera Tarragó y de sus aliados los «mordacitistas» de «la mala asociación», reproducimos a continuación los comentarios con que han saludado los colegas de la acera de enfrente la presencia de una mujer en los escanos consistoriales.

Bajo el epígrafe de «L'avenir del municipi»—así con minúscula—dice el órgano del partido socialista unificado radio Terrasa. (No confundir ese Radio Terrasa con la emisora del mismo nombre).

«Ahir, al Ple municipal, la U. G. T. donà un cop de teatro magnífic. En entrar els nous consellers, una companya, la doctora Quitèria Tarragó, va possessionar-se del seu silló, en mig dels generals comentaris del públic: «Goita, una dona i tot!», «Ara sí que vindrà cada dia», «Mira, tu—diu una dona, naturalment,—quin vestit blanc que porta?», etc., etc.

A l'intermedi—que hi hagué al cap de poc, alguns consellers comentaven l'èxit de simpatia aconseguit per la companya Tarragó, la qual evadía els elogis modestament. I entre tots, feren cábalas sobre l'avenir del Municipi. Car és inevitable que ara s'imposarà un nou reajustament, car la C. N. T., l'Esquerria, A. C. R. i la U. de R. voldran portar senyores, també, al Municipi. Car veuen que és l'única manera de tenir el públic de la seva part. Així sí, aleshores els debats municipals prendran un altre caire. La regidora X. demanarà la paraula i demanarà de quina roba és la jaqueta que porta la companya Z. Després es mostrarà disconforme en el tall de la faldilla i s'entaularan vius debats. Vaja, sí s'entaularan!

Con el título de «La Quitèria a l'Ajuntament»—así con mayúscula no faltaba más presidiendo Morera, también con mayúscula (*)—dice el organillo local del conglomerado esquerra-acción catalana.

«No és el nom d'una comèdia ni el d'una novel·la humorística. És una veritat com un temple. La Quitèria és una senyora de la U. G. T. que ara tindrà la representació d'aquesta sindical al nostre Municipi.

La cosa ens agrada molt perquè sempre fa bonic que ontromig de tants homonots s'hi vegi una cara gentil i somrient. Ara que si hem d'éssor fraucs n'hi manca una altra que podria ésser per exemple alguna «faiora» o alguna «libertaria». Estem segurs que a l'Ajuntament amanit d'aquesta forma no solament farem brometa sino que adhuc algun dia tragèdia i tot. Potser ens obsequiaran amb manta estirada de «monyo» que en una sessió del Ple sempre seria una atracció més.

VIDA NUEVA que siempre ha tratado con el máximo respeto y consideración a la mujer, sea cual fuere su manera de pensar, saluda atentamente a la compañera Quitèria Tarragó, la primera mujer-concejal del Ayuntamiento de Terrasa.

Y espera que la intervención de dicha compañera en los plenos municipales no se reducirá como dan en decir sus ilustres y cultísimos corroligionarios a lucir elegantes tules y peinados «au dornior eri» sino que dejará oír su palabra—por cierto elocuente—en defensa de la mujer y del niño y de sus derechos y reivindicaciones sociales.

Què va suposar la República per a la dona?

La Constitució de la República del 1931 va fer trontollar alguns dels arcaics i misògins articles del Codi Civil de 1889, però va ser a Catalunya on es van promulgar algunes de les lleis més avançades i que suposaren una veritable dosi democràtica per a la ciutadania.

Article 237 del Codi Civil de 1889

“No pueden ser tutores: los que han sido penados por robo, hurto, estafa, falsedad, corrupción de menores, escándalo público, los que tienen mala conducta y cuya forma de vivir se desconoce; los enemigos del menor, los comerciantes quebrados de mala fe y las mujeres”.

Font: Gaceta de Madrid núm. 206, de 25/07/1889.

Consulta realitzada a: BOE-A-1889-4763.

Article 681 del Codi Civil de 1889

No podrán ser testigos en los testamentos los menores, los sordomudos, los que no entiendan el del testador, los que

tengan el juicio trastornado, los que hayan sido condenados por falsificación o perjurio y las mujeres”.

Font: Gaceta de Madrid núm. 206, de 25/07/1889.

Consulta realitzada a: BOE-A-1889-4763.

La Segona República Espanyola va suposar la consecució de la igualtat entre homes i dones, si més no en termes legals. Per primera vegada les dones obtenien un seguit de drets que les situava i les considerava ciutadanes: la igualtat jurídica en el matrimoni, el dret a la interrupció voluntària de l'embaràs, la pràctica de la coeducació, el sufragi, el divorci, el casament civil, el dret a la tutoria de menors i discapacitats físics, el dret a testificar en judicis o la pàtria potestat en cas de viduïtat, entre d'altres drets.

Fragment de la Llei de la Generalitat de Catalunya sobre la capacitat jurídica de la dona i dels cònjuges, publicada el 20 de juny de 1934. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. DOGC del 1931-1939 i l'exili. Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya. Any II. Volum 2. Número 171. Pàgina 1801.

PRESIDÈNCIA	L·L·E·I SOBRE LA CAPACITAT JURÍDICA DE LA DONA I DELS CÒNJUGES	
El President de la Generalitat de Catalunya, Sia notori a tots els ciutadans de Catalunya que el Parlament ha aprovat la següent	Art 1.ª La dona té la mateixa capacitat civil que l'home. Aquesta igualtat no impideix les disposicions particulars a un dels dos sexes, derivades de causes fisiològiques, com la	fixació de l'edat núbil i la prohibició a la vídua de contraure nou matrimoni abans d'haver transcorregut el període legal. Art. 2.ª El matrimoni no és causa modificativa de la capacitat d'obrar de la dona. Art. 3.ª La Llei no concedeix al marit

DIARI OFICIAL

DE LA

GENERALITAT DE CATALUNYA

DIRECCIÓ I ADMINISTRACIÓ: CASA D'ASSISTÈNCIA PRESIDENT MACIÀ: Montalegre, 5. — Telèfon 24770.
Subscripció: 40 pessetes semestre Apartat de Correus 1163 Exemplar solt: 50 cèntims

SUMARI

Presidència

DECRET pel qual és regulada la interrupció artificial de l'embaràs. — Pàgines 114 i 115.

Justícia

ORDRE acceptant la renúncia que del càrrec de Delegat del Conseller de Justícia al Comissariat de la Vivienda, ha presentat el ciutadà Josep Portas i Giménez. — Pàg. 115.

ORDRE delegant les facultats que el Decret del 18 de setembre del 1936 atorga al Conseller de Justícia, com a President del Comissariat de la Vivienda, al ciutadà Antoni Olarte i Hervias. — Pàg. 115.

comarca de la Garrotxa ha presentat el ciutadà Francesc Ripoll i Brunet i nomenant el ciutadà Josep Mir i Batlle perquè el substituïxi. — Pàg. 120.

Agricultura

ORDRE en virtut de la qual cessa en el càrrec d'habilitat interí del Servei Forestal, el funcionari Ramon Boixader i Bonet i es reintegra al sudat servei l'Auxiliar primer Josep Esparch i d'Ameller. — Pàgs. 120 i 121.

ORDRE en virtut de la qual, i pel motiu que és esmentat, el Cap de Negociat Josep Reñé i Morera substituirà el Cap interí del Servei de Cooperació Agrícola en els Tribunals nomenats per a resoldre les oposicions convocades per a la provisió d'una plaça d'Auxiliar primer i una d'Oficial segon del servei esmentat. — Pàg. 121.

ORDRE d'aprobació de la finca Torre

CIRCULAR autoritzant l'empresa Perfumeria Icarí per augmentar en un 25 per 100 els preus de venda dels productes que elabora. — Pàg. 123.

CIRCULAR obrint una informació pública sobre el projecte de concentració en una empresa única del ram de Gràfiques Unificades, de Granollers. — Pàg. 123.

CIRCULAR obrint una informació pública en relació amb el projecte de concentració en una empresa única de les empreses de pintors, de Granollers. — Pàg. 123.

CIRCULAR obrint una informació pública sobre el projecte de concentració en una empresa única del ram de la construcció, secció de paletes, manobres i obrers dels Magatzems de materials de Caldes de Montbut. — Pàg. 123.

CIRCULAR obrint una informació pública sobre el projecte de concentració en

Decret on es regulava la interrupció artificial de l'embaràs. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya. DOGC del 1931-1939 i l'exili. Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya. Any V. Volum I. 9 de gener del 1937. Número 9. Pàgina 113.

La Llei de la Generalitat de Catalunya sobre la capacitat jurídica de la dona i dels cònjuges del 19 de juny de 1934, signada per Lluís Companys, atorgava a la meitat de la població catalana la condició de ciutadanes de ple dret. En els tres primers articles es recollia que la dona tenia la mateixa capacitat civil que l'home, que el matrimoni no era causa modificativa de la capacitat d'obrar de la dona i que la llei no concedia al marit autoritat sobre la muller, ni li atorgava la seva representació.

Clarament, la República va ser un triomf per a les dones i els va donar la possibilitat per poder actuar com a

persones independents. A Catalunya, durant la validesa de l'Estatut d'Autonomia, la Generalitat va aprovar la Reforma Eugènica de l'Avortament, al desembre del 1936. Aquesta llei formulava l'avortament voluntari, la creació de centres sanitaris especialitzats, així com centres de planificació familiar.

Amb l'aprovació de la nova legislació es pretenia acabar amb l'elevat nombre d'avortaments il·legals i reduir la mortalitat causada per aquestes pràctiques clandestines, fetes en condicions absolutament precàries. En definitiva, es reconeixia socialment la maternitat conscient i responsable.

Igualtat real o teòrica?

Podem parlar realment d'igualtat? A la pràctica, aquesta igualtat no va ser real, més aviat fou teòrica. A la vida diària, les actituds i els hàbits tradicionalment sexistes d'homes i dones no van transformar-se en el mateix grau que ho havia fet la legislació.

L'activitat sociopolítica de la dona no va ser comparable a la dels homes. Només cal llegir la premsa de l'època, veure les fotografies dels actes públics o llegir les actes municipals per constatar que hi havia molt poques dones de les que se'n parlés.

L'actitud de la majoria d'homes que tenien el poder, malgrat les aparences d'igualtat, les tractaven amb la condescendència d'allò que es creu que és poc seriós. El seguiment de la premsa del juliol de 1937 ens ho confirma. Malgrat tot, la República va proporcionar un nou escenari per a la participació de les dones, fet que van aprofitar unes quantes pioneres que lluitaren per capgirar la realitat existent i situar les dones en una posició veritablement democràtica. No va ser ni planer ni senzill.

Imatge publicada a la contraportada de la revista *Companya* el 15 d'agost de 1937. Arxiu Nacional de Catalunya.

El paper de la dona a la premsa

La premsa escrita era el mitjà de comunicació fonamental en el context de la Guerra Civil, i juntament amb la ràdio i les conferències polítiques van ser cabdals per difondre els valors i les pautes de comportament que s'esperava de la població. A la rereguarda, la població femenina va participar en la lluita per la llibertat. Paradoxalment, un fet tan nefast com la guerra va proporcionar a les dones un protagonisme que mai fins ara havien tingut, tant a nivell social com polític.

De la lectura de la premsa d'un diari d'ideologia d'esquerrres, en els articles fets per dones o adreçats a les dones es deixava constància de quin havia de ser el comportament que havien de tenir en el nou context

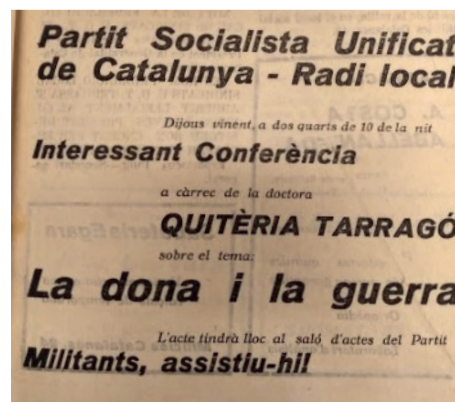
polític. És realment sorprenent la rapidesa amb què es va exigir a la dona que passés de ciutadana de segona categoria a protagonista de la història amb majúscula.

Quelcom tan nefast com la guerra va significar per les dones la possibilitat de ser protagonistes en tots els àmbits de la societat, des del món laboral a la participació sindical i política.

Els titulars de la premsa del 1937 del diari *El Dia* del 1937 corroboren el protagonisme que adquiriren les dones. Va ser la urgència del context polític i històric, el que sens dubte propicià i augmentà la participació i presència de les dones a l'espai públic, polític i professional.

El 15 de juliol de 1937, la Quitèria Tarragó Casellas va fer una conferència sobre el paper de la dona a la guerra i la premsa va recollir la notícia. En aquella conferència la nova consellera municipal parlava dels esforços fets per la dona per emancipar-se en una societat patriarcal. Feia una retrospectiva històrica del maltractament sistèmic de les dones, assenyalant l'aprovació del sufragi universal com l'inici d'una nova era, aquella en què les dones serien reconegudes i tractades com autèntiques ciutadanes. Deia que la guerra havia anat a favor de les dones, ja que el fet bèl·lic havia permès reconèixer les seves capacitats per treballar a qualsevol lloc de la indústria. La Quitèria pensava que la dona estava al mateix nivell que l'home en la qüestió laboral. En el seu discurs deixava palès que hi havia un contingut social i revolucionari molt profund en les mesures que s'estaven implementant, sobretot en el reconeixement dels nous drets cap a les dones. Per aquesta raó, mostrava el seu suport al govern del Front Popular de la Generalitat de Catalunya. El fet revolucionari radicava en el trencament de la vella concepció burgesa que marginava la dona i no li reconeixia cap dret.

El diari *El Dia* publicà l'anunci de la conferència que faria el 15 de juliol del 1937 Quitèria Tarragó Casellas. 6 de juliol de 1937. Consulta realitzada a Trencadís, Fons locals digitalitzats.

“A Espanya la dona havia viscut i viu encara força acorralada. No posseïa cap dret fins la vinguda de la República... Les dones anhelan igualment combatre i de la mateixa manera que prenen un arma de treball, en prendran una per ajudar a combatre el feixisme, si així es fa necessari...”

Quitèria Tarragó Casellas

Cap a la unitat de les dones

L'esclat de la Guerra Civil i el procés revolucionari que es produí immediatament a la proclamació de la Segona República, van accelerar el procés d'emancipació femenina i van ser cabdals en el procés d'unificació de les dones en un front comú. D'aquesta manera es va crear una important xarxa d'associacionisme femení amb uns objectius molt clars: combatre l'enemic feixista i donar resposta a les reivindicacions històriques de gènere.

Comité mondial de femmes

A finals de juny del 1937 es va celebrar a París el Congrés Internacional, sota el lema "Unitat de les Dones". Una unió necessària per enderrocar el feixisme, la guerra i l'assoliment dels drets de les dones i dels infants.

"...perquè un dels primers objectius del C.M.F. és unir les dones, i nosaltres, per a treballar conjuntament, recordem tot el que ens uneix i deixem de creure en l'existència de tot el que podria separar-nos. No som ni un sindicat ni un partit polític: som només un moviment, un nexa entre totes les dones, per a obtenir arreu del món la pau, la llibertat, el treball i les justes reivindicacions de la dona i l'infant..."

"...És una trista veritat, però veritat a la fi. Ningú no lluitarà tenaçment perquè se'ns atorguin els drets que ens corresponen. Som nosaltres, les dones, les que ens hem

d'amoïnar i hem de lluitar per la conveniència nostra i la dels nostres fills.

Analitzeu, si no, quina ha estat l'actitud dels partits polítics. Els de dreta han utilitzat les dones com a instrument d'espionatge, de propaganda... mai no li agraeixen elevant-la de nivell jurídic, cosa que seria per a ells una violació de principis o una mena de sacrilegi...

I els partits d'esquerra?...Inclouen la solució de la situació de la dona en llurs programes; parlen, prometen..., però res no cristal·litza a l'hora de les coses pràctiques. Les dones no militen ni es desenvolupen de bon tros en la política...

Arribem a la conclusió que per a obtenir els nostres drets,... Hem de procurar la unitat i formar un gran moviment de dones, perquè no podem refiar-nos de ningú més."

Bernadette Cattaneo. Secretària General del Comité Mondial de Femmes.

Vuit delegades hi van assistir des d'Espanya. D'aquestes, quatre hi anaven des de Catalunya: Maria Lluïsa Algarra, Dolores Bargalló i Serra, Eloisa R. Malasechevarría i Emiliania Ruiz.

Maria Lluïa Algarra i Coma (Barcelona 1916 – Mèxic 1957). Advocada, periodista i autora de teatre en català

i castellà. Va estudiar dret a Barcelona i va ser la primera jutgessa de primera instància i d'instrucció a Granollers a finals del 1936, la primera jutgessa de Catalunya i de tot l'Estat espanyol. Va participar al Primer Congrés Internacional de la Dona (1937), on va presentar un informe sobre les reivindicacions jurídiques conquerides per la dona en la lluita antifeixista. Va escriure articles sobre temes jurídics de temàtica feminista a diferents mitjans com La Rambla, Catalans o Companya.

“...No, no pot basar-se el matrimoni en aquest desequilibri, en aquesta tirania de l'un sobre l'altre. Comprensió, ajuda, respecte mutu: heus ací les tres paraules en què ha de basar-se la unió perfecta d'un home i una dona...”

Maria Lluïsa Algarra i Coma

Congrés Mundial de Dones celebrat a París a finals de juny del 1937. Revista *Companya*, número 9 (agost de 1937). Arxiu Nacional de Catalunya.

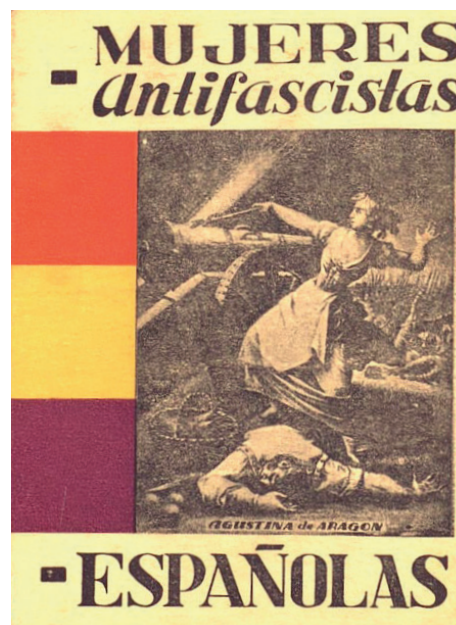

Unió de Dones de Catalunya

L'objectiu de la Unió de Dones de Catalunya era crear una aliança que aglutinés totes les dones republicanes per a la defensa de la República. Es va fundar al 1934 com a Dones contra el Feixisme i la Guerra, integrada en l'Agrupación de Mujeres Antifascistas (AMA), d'àmbit estatal. La UDC es distingia de l'AMA pel declarat nacionalisme català i perquè emfatitzava la importància del treball de les dones fora de la llar.

A l'organització s'hi sumaven dones d'Esquerra Republicana, com la Maria Dolors Bargalló, dones comunistes, com la Lina Ódena, o socialistes, com l'Elisa Uriz, entre molts altres noms coneguts. Després dels fets d'octubre, la UDC va passar a la clandestinitat fins a la victòria del Front Popular al febrer 1936. Amb l'alçament militar l'organització es dissolgué i al 1937 ressorgí novament. El canvi de nom definitiu, Unió de Dones de Catalunya, es va produir durant la celebració del Primer Congrés Nacional de la Dona, que va tenir lloc a Barcelona del 6 al 8 de novembre de 1937.

Carnet de militant de l'AMA, Agrupación de Mujeres Antifascistas. La propietària de la documentació era Raimunda Elias, la primera pilot de vol sense motor a Catalunya. Després de la Guerra Civil va continuar lluitant contra el franquisme des de l'exili. ANC1-855-T-6.

FOTOGRAFIA	Nº <u>2614</u>
	Departamento _____
	Comité de _____
	<u>LONDRES</u>
Apellidos <u>ELIAS</u>	
Nombre <u>RAIMONDA</u>	
Fecha y lugar de nacimiento _____	
Profesión <u>MAESTRA</u>	
Domicilio <u>14 Rosalinda Rd W.9</u>	
Fecha de ingreso <u>16 Mayo 1947</u>	
Por el Secretario <u>[Signature]</u>	La afiliada _____

COTIZACIONES

AÑO 1947

ENERO	FEBRERO
-------	---------

ANTIFASCISTA
MAYO 1947

ANTIFASCISTA
FEBRERO 1947

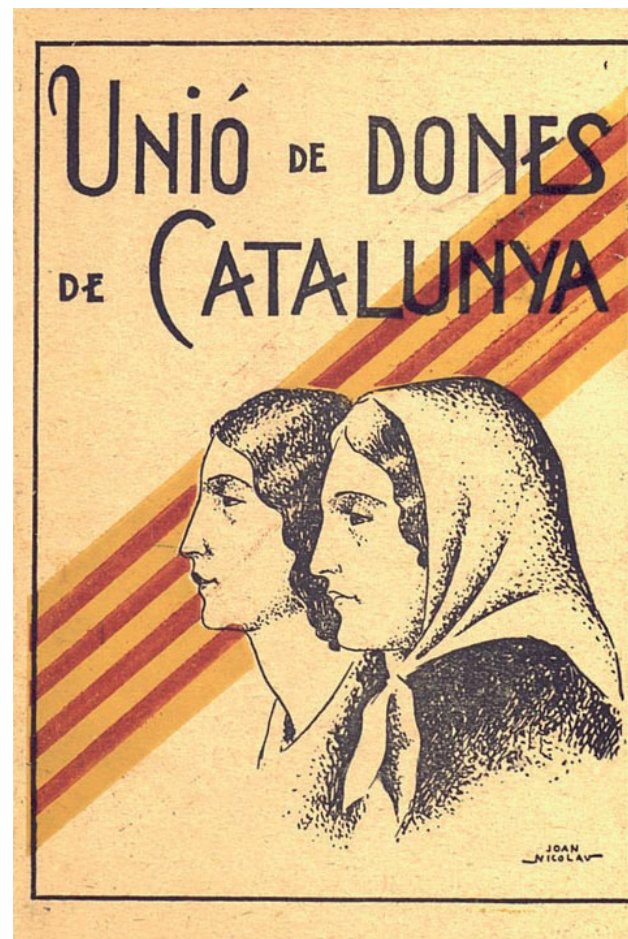
“Col·laboreu en el triomf de les conclusions aprovades en el Primer Congrés de la Dona. Per la vostra emancipació econòmica, base de tota emancipació femenina! Pels vostres infants! Perquè no hi hagi un sol parat a la rereguarda! Per Catalunya! Per la República!”

Unió de Dones de Catalunya

CARTA D'ADHESIÓ
a l'
UNIÓ DE DONES DE CATALUNYA

Nom _____
Cognom _____
Domicile _____
Departament _____
Nº _____

Café Floride Plaza Capitoles

Carta d'adhesió a la Unió de Dones de Catalunya. ANC1-855-T-6.

Primer Congrés Nacional de la Dona

Al primer Congrés Nacional de la Dona, del novembre de 1937, hi participaren dones de diferents tendències polítiques, tot i que les dones comunistes foren les que exerciren una influència més gran en les polítiques futures. Llavors la UDC tenia més de 30.000 dones afiliades d'ideologies antifeixistes i amb ocupacions diverses. La presidenta va ser la Maria Dolors Bargalló.

El programa de la UDC es basà en la mobilització de la dona des de la rereguarda per enderrocar el feixisme i la reivindicació de millores socials i polítiques per les dones. Aquestes però, quedaren en segon terme pel context històric que es vivia.

Des de la UDC es treballà per augmentar el nivell de formació de les dones de Catalunya, s'impulsà la formació professional femenina, factor clau per la seva emancipació, i s'organitzaren classes d'alfabetització, de cultura general i de formació de tasques assistencials.

Revista *Companya* editada per la Unió de Dones de Catalunya. Contraportada del número 11, 6 de novembre de 1937. ANC

Companya, la revista de la dona

Companya va aparèixer per primera vegada l'onze de març de 1937 amb el subtítol de Revista de la Dona. L'editava la Unió de Dones de Catalunya des de Barcelona. L'edició va ser quinzenal fins al 29 de gener de 1938 i, a partir d'aquesta data, setmanal.

A la revista es defensava la creació de guarderies, centres per a infants amb deficiències, residències, colònies i granges escola, tot organitzat des de la República d'Ajut infantil de rereguarda. Amb la formació necessària i sense càrregues familiars, les dones podrien demostrar les seves capacitats i ocupar càrrecs de responsabilitat.

Parlaven d'igualtat salarial, eren partidàries de clausurar els llocs on s'explotava el gènere femení, com els cabarets o els dancings i deixaven molt clar que les feines més humils i els salaris més baixos no s'havien de deixar per les dones. Tenien clar que l'agulla i el fregall no eren els seus únics instruments de feina i reivindicaven el mateix dret a treballar que els homes, seguint la vocació individual i podent decidir en llibertat.

Revista *Companya* editada per la Unió de Dones de Catalunya. Portada del número 3. 15 d'abril de 1937. ANC.

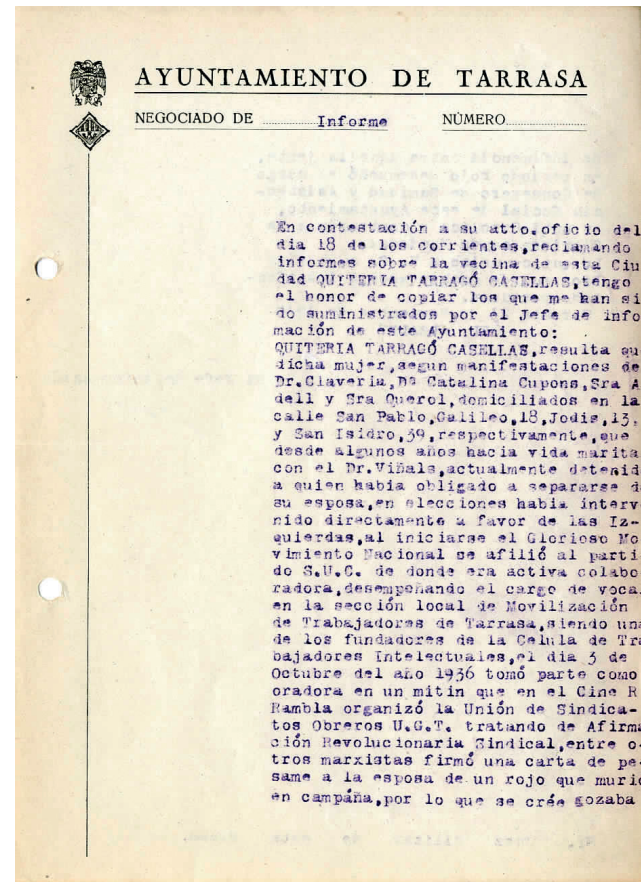

El tretze de novembre de 1940 va ser detinguda i s'iniciaren les actuacions judicials. Quatre dies més tard, el jutge militar de Terrassa dictava l'ordre de presó preventiva. A l'informe sobre la conducta social i política, redactat per l'Inspector de la *Delegación de Información e Investigación de la F.E. T y de las JONS*, sobre la veïna Quitèria Tarragó Casellas, es podia llegir:

"...consultados los antecedentes que sobre el mismo obran en este centro y según informes adquiridos por los agentes de este Servicio, es persona que con anterioridad al Movimiento vivió maritalmente con el actualmente detenido Dr. Vinyals, a quien había obligado a que abandonara a su legítima esposa. Había intervenido directa y eficazmente en las elecciones, en favor de las Izquierdas. Al estallar el G.M.N. se afilió al P.S.U.C., siendo activa colaboradora de dicho partido. Desempeñó los cargos de Consejera de Sanidad y Asistencia Social y fue Vocal por el P.S.U.C., en la sección de Movilización de Trabajadores de Tarrasa. Uno de los fundadores

Informe redactat pel Cap d'Informació de l'Ajuntament de Terrassa i signat pel seu alcalde, a petició del jutge militar que instruïa el procés de Quitèria Tarragó Casellas. 23 de novembre de 1940. Font: Arxiu del Tribunal Militar de Barcelona.

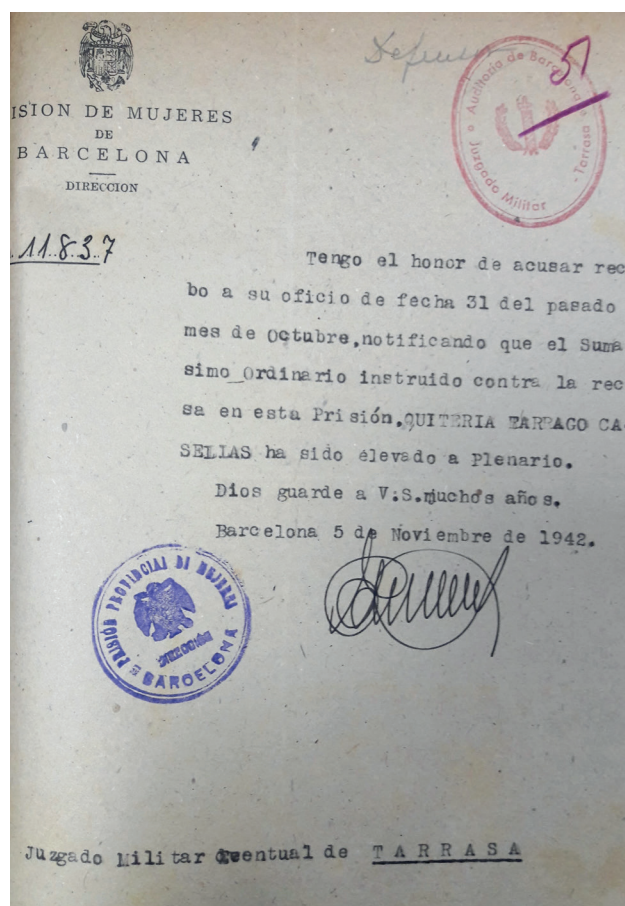
de la célula, de trabajadores intelectuales. Tomó parte como oradora en un mitin que, celebrado en el Cine Rambla, tuvo lugar el día 3 de octubre de 1936 y organizado por la Unión Local de Sindicatos Obreros (U.G.T)... Anticatólica y contraria a la causa nacional..."

El 5 de desembre de 1940, l'inspector en cap de la comissaria de Terrassa, en resposta a la demanda d'informes de l'actuació política i social de la Quitèria, manifestava que era una dona de conducta moral, pública i privada dolenta, titllant-la de *mujer de mal vivir y de vida alegre, que con anterioridad al Glorioso Movimiento ya se caracterizaba por su ideología izquierdista...*

En la declaració del 18 de gener de 1941, la detinguda de quaranta-quatre anys, de professió llevadora, soltera i resident al carrer Sant Quirze, número 21 de Terrassa, reconeixia la seva afiliació al sindicat UGT, afirmant haver ocupat el càrrec de secretària de sanitat. Va declarar haver sigut consellera de l'Ajuntament de Terrassa, representant de Cultura, Assistència Social i Sanitat, amb la intenció de poder representar les llevadores i ajudar-les en les seves demandes. També va reconèixer el càrrec de presidenta del Col·legi comarcal de les llevadores. Va negar, però, haver sigut la directora de la Clínica Maternal. Va admetre haver participat en els mítings celebrats al teatre Poliorama de Barcelona i al cinema Rambla de Terrassa, així com ser autora de diferents articles de premsa i haver participat en la formació en un curs de preparació d'infermeres a la ciutat.

Informe de la Prisión de Mujeres de Barcelona on es notifica que el Procés Sumaríssim ordinari instruït contra la reclusa Quitèria Tarragó Casellas, ha estat elevat a Plenari. Signat el dia 5 de novembre de 1942. Font: Arxiu del Tribunal Militar de Barcelona.

Després d'escoltar a l'acusada i els testimonis acusatoris, el 18 d'abril de 1941 es va ratificar l'ordre de presó provisional per *l'especial perillositat* de l'acusada.

El 26 de juny de 1942, el *Colegio Oficial de Médicos de Barcelona*, en resposta al Jutjat Militar, responia que no hi havia proves que la Quitèria Tarragó Casellas i el seu amant (paraules textuais) es dediquessin a practicar avortaments al marge de la llei.

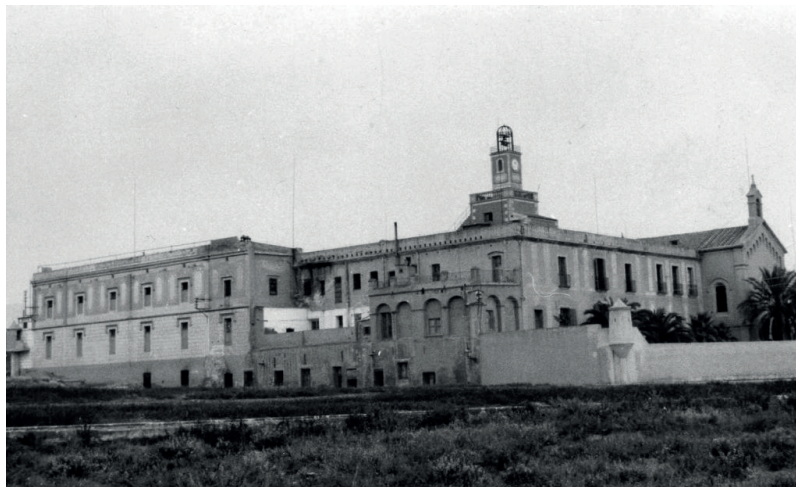
Malgrat el testimoni favorable del Col·legi de Metges, el 4 de desembre de 1942 se celebrà a Barcelona el Consell de Guerra contra Quitèria Tarragó Casellas.

A l'acta del Consell de Guerra es pot llegir com el fiscal qualificava els fets com *Auxilio a la Rebelión* i sol·licitava

la pena de quinze anys de reclusió major. La defensa de l'acusada mantingué que, efectivament, la seva representada va ser consellera a l'Ajuntament, però que sempre es va preocupar dels assumptes sanitaris de la clínica Maternal i que mai va realitzar avortaments, per la qual cosa sol·licitava la pena de sis mesos de presó menor. Per la seva part el fiscal manifestava:

“...es individua de desfavorables antecedentes político-sociales y mala conducta privada anterior a la rebelión militar roja contra el M.N. del 18 de julio de 1936. Que colocada en postura de pseudo- intelectualista, erigiese en presidenta del sindicato sanitario de la UGT, desplegando propaganda socialista a través de mítines públicos, celebrados en Tarrasa y Barcelona, prensa y radio... Que fue concejala de Ayuntamiento revolucionario de

La Presó de les Corts de Barcelona va arribar a tenir 1.800 reclusos i 44 criatures al 1939. Durant el franquisme el tarannà habitual de la institució va ser el maltractament, la repressió i la crueltat envers la població reclosa. Finalment al 1955 la Presó de Dones de Barcelona, va tancar les seves portes. Font de la Fotografia: Arxiu Municipal de Barcelona.

Tarrasa desde el 9 de julio del 1937, hasta el 29 de Octubre del mismo año; siendo vocal consellera de la Comisión de Sanidad y asistencia social y subscribiendo propuesta y votando acuerdos en daño de personas estimadas afectas al Movimiento Nacional..."

La sentència arribà finalment l'onze de desembre de 1942, condemnant a la Quitèria Tarragó Casellas a dotze anys i un dia de reclusió menor i sense possibilitat de commutació de la pena imposada.

Al 1943 la Quitèria i el seu advocat iniciaren els tràmits per aconseguir la llibertat condicional. Segons la carta

signada per la Directora de la Presó de Barcelona, la reclusa va obtenir la *Prisión Atenuada* per ordre de l'autoritat judicial de la Quarta Regió amb data del 27 de febrer de 1943.

Des d'aquest moment va fixar la seva residència al carrer Encendre de València i va procedir a la tramitació de l'expedient de llibertat condicional, essent ratificada per la Directora de la Presó de Dones de Barcelona el 10 de maig de 1943.

Tres anys més tard, el 12 de Juliol de 1946, des de la seva residència a València, la Quitèria sol·licità l'indult total.

Informe en el qual es constata la liquidació de condemna de la reclusa Quitèria Tarragó Casellas, la qual estava empresonada des del novembre del 1940, amb una sentència de 12 anys i un dia de reclusió temporal. El 14 de novembre de 1952 la pena quedaria extingida, tot i que a finals de febrer de 1943 es va executar la llibertat condicional. Font: Arxiu del Tribunal Militar de Barcelona.

LIQUIDACIÓN DE CONDENA

Juzgado Militar de Tarrasa
PENADO: QUITERIA TARRAGO CASELLAS Causa n.º 1804

Ha sido condenado a la pena de (1) 12 años 1 día de (Reclusión Temporal)
Tiempo de detención, prisión preventiva o atenuada, sufrida a resultas de esta causa, que le es de total abono: (2)

Años	Meses	Días
12		1
2	3	12
2	3	12
9	8	19

En prisión preventiva el 13 de Noviembre de 1940
Se hizo ejecutoria la sentencia el 25 de Febrero 1943.
En prisión atenuada el 27 de Febrero de 1943.

Total abonable
Le resta por cumplir la pena
Dejará extinguida la pena el día 14 de Noviembre de 1952
Tarrasa a 10 de Mayo de 1943

V.º B.º
El T.º JUEZ MILITAR.
El Secretario.

(1) Si hay conmutación de pena por otra, será esta última la que servirá de base para la liquidación. La de reclusión perpetua se com- (Sigue el daval)

Il·lustradora: Mar Gil Humet.

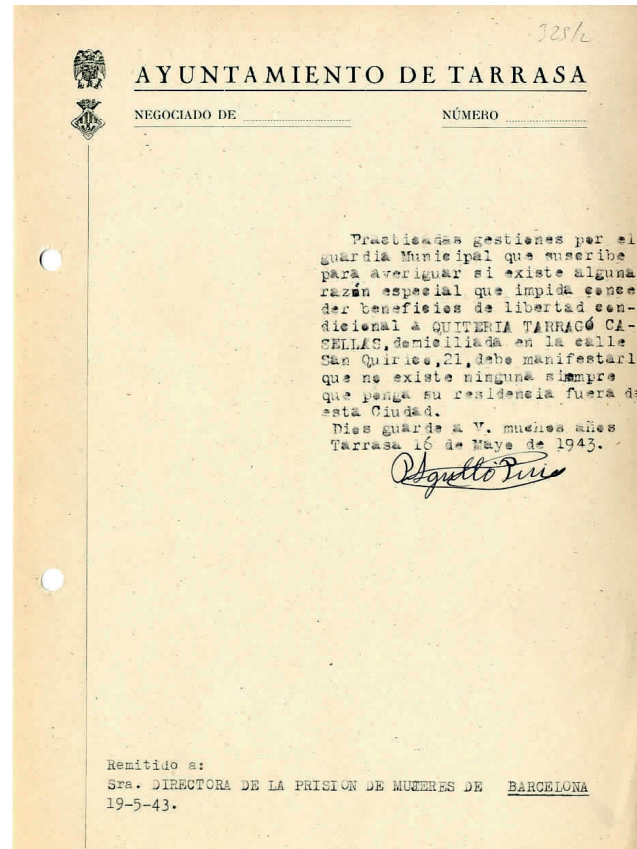
Quitèria Tarragó Casellas

Després de la presó

Els anys d'empresonament i els de llibertat condicional van ser anys terriblement durs, privada de llibertat i del contacte amb els seus familiars, apartada de la seva professió i carregant amb acusacions falses. Aconseguí la llibertat condicional amb el requisit que fixés la seva residència fora de la ciutat de Terrassa. Per aquesta raó, després d'un temps vivint a València, la Quitèria Tarragó Casellas s'instal·là a Barcelona, a prop de la seva família, des d'on intentà refer la seva vida personal i professional.

“...si existe alguna razón especial que impida conceder beneficios de libertad condicional a QUITERIA TARRAGÓ CASELLAS, domiciliada en la calle San Quirico, 21, debo manifestarle que no existe ninguna siempre que ponga su residencia fuera de esta Ciudad...”

Comunicat de l'Ajuntament de Terrassa adreçat a la Directora de la Presó de Dones de Barcelona, en resposta a la seva petició sobre els antecedents de la reclusa Quitèria Tarragó Casellas. ACVOC/AHT, Ajuntament de Terrassa, Governació, Informes personals, 1940-1943, capses 319 i 325/2.

Cercant familiars

La dictadura franquista va robar un temps molt preuat de la vida de la Quitèria. La repressió ferotge no va ser únicament el consell de guerra, les acusacions falses, els anys a la presó o la llibertat provisional... També ho van ser el control policial que va anar més enllà de la finalització de la seva condemna i l'impediment de tornar a Terrassa.

Fins al final dels seus dies, la seva vida va estar marcada per aquells fets. Va refer la seva vida a Barcelona, una ciutat relativament propera a la seva família i que, a la vegada, li proporcionà l'anonimat necessari per recuperar la dignitat que els anys foscos li van voler prendre a ella i a totes aquelles persones que, com ella, s'identificaven amb una ideologia democràtica i republicana.

La Quitèria Tarragó Casellas no es va casar mai ni va tenir fills. Aquest fet va dificultar la investigació per trobar familiars directes vius. No obstant això, la recerca als padrons d'habitants de Sabadell ens va posar sobre la pista de la seva germana, la Maria Tarragó Casellas. La germana gran de la Quitèria vivia als anys seixanta amb el seu fill Joan Humet Tarragó, la seva dona i dues criatures, la Maria Carme Humet Belmonte i el Joan Humet Belmonte, besnebots de la Quitèria.

La Quitèria Tarragó Casellas envoltada de dos dels seus nebots, a la dreta el Josep Humet Tarragó i a l'esquerra el Joan Humet Tarragó. Fotos cedides per la Maria Carme Humet Belmonte.

La seva besneboda, la Maria Carme Humet Belmonte, ens va ajudar a cloure l'última part de la seva biografia. Així, ens va confirmar que mai va tornar a Terrassa i que es va instal·lar a Barcelona, al carrer Calàbria i posteriorment a la Gran Via, en un pis compartit amb el Miquel Vinyals i Roig, company de professió i de vida. Tots dos van treballar plegats fins la mort del doctor Vinyals. Ell exercint de metge i ella d'infermera.

Els caps de setmana pujava de Barcelona a Sabadell a visitar els nebots, especialment al Joan Humet Tarragó, pare de la Maria Carme Humet Belmonte, amb qui tenia molt bona entesa ideològica i política i pel qual sentia especial predilecció.

La recorden com una amant de la lectura i del teatre. Amb fermes ideals democràtics, republicans i d'esqueres. La família va conservar la bandera republicana de la Quitèria durant molts anys després de la seva mort.

La Quitèria va morir el 27 d'octubre de 1980 a l'edat de 84 anys. El més gran anonim i invisibilitat la va acompanyar en els seus últims anys de vida sense rebre el reconeixement pels greuges patits durant la dictadura.

La Quitèria Tarragó Casellas amb la Maria Carme Humet Belmonte, filla del seu nebot Joan Humet Tarragó, el dia de la seva comunió, maig del 1954 a la casa familiar de Sabadell. Fotos cedides per la Maria Carme Humet Belmonte.

L'hora del reconeixement

La Quitèria Tarragó Casellas va ser una dona avançada a l'època que li va tocar viure, forta, intel·ligent i defensora dels valors democràtics i republicans.

Va morir abans de poder fer la petició d'indemnització a la Generalitat per un judici i empresonament il·legal i injust i sense rebre cap agraïment o reconeixement de la ciutat on va lluitar fent una política més democràtica des de l'Ajuntament terrassenc per millorar la vida de la ciutadania.

El 4 de març del 2020 se saldava un deute moral pendent. La ciutat que li va prohibir tornar-hi a viure, vuitanta anys després de la seva detenció i seixanta de la seva mort, li agràia la seva lluita política, la important tasca professional i la defensa que va fer per assolir una societat lliure, igualitària i veritablement democràtica.

El 4 de març del 2020 l'Ajuntament de Terrassa feia un acte recordant la memòria de la Quitèria Tarragó Casellas, la primera regidora de la ciutat.

Conclusions

L'enveja, la intolerància i la repressió més terrible va provocar que una dona que havia lluitat per dignificar la professió sanitària i la salut de les dones, especialment aquelles que tenien menys recursos, acabés a la presó, essent sotmesa a procés sumaríssim i a un Consell de Guerra il·legal i injust que la condemnà a dotze anys i un dia.

La seva fou una doble repressió, política i de gènere. Com afirma la doctora Dolores Ruiz Berdún, les llevadores formaven part d'un col·lectiu amb uns nivells educatius superiors a la població general. Van ser dones anònimes però grans lluitadores per la igualtat de la dona i la defensa de la seva professió. La Quitèria Tarragó Casellas és un clar exemple de la dignificació i universalització dels serveis sanitaris a tota la població, especialment als més desfavorits.

Va treballar per augmentar el nivell educatiu i professional de la ciutadania, apostant fermament per les dones, ja que era el sector amb més analfabetisme, més infravalorat i amb menys possibilitats d'accedir a l'educació, a la política i als càrrecs públics i polítics.

La Quitèria va formar part del grup de dones que durant la dècada de 1920 van formar-se acadèmicament. Aquest fenomen va ser clau segons les investigacions de la historiadora Shirley Mangini González, i va fer possible el naixement de l'associacionisme femení al llarg de la dècada de 1930. Segons afirma l'autora sense la preparació i maduració d'aquestes dones, com la Frederica Montseny i Mané, difícilment s'haurien pogut crear grans organitzacions com la Unió de Dones de Catalunya o Mujeres Libres.

Les llevadores formaven part d'un col·lectiu de dones anònimes però grans lluitadores per la igualtat de la dona i la defensa de la dignificació i universalització dels serveis sanitaris.

In memoriam

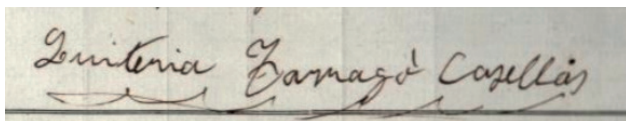
“El que eren i el que seran la Sanitat i l'Assistència Social.

Una Sanitat que preveu, que surt a l'encontre de la malaltia, de l'epidèmia, del focus infecciós,...

Una Assistència Social que reivindica la dignitat humana i que transforma la lletja i odiosa caritat oficial en restitució d'allò que en salut, en benestar, en alegria, va ésser usurpat als oprimits pels privilegiats de sempre...

Avui, la Revolució posa en les nostres mans el gran somni de totes les vides; superar una realitat mesquina i apropar les societats a la perfecció, que és la llibertat, la igualtat i la justícia.”

Fragments del l'article *El que són i el que eren la Sanitat i l'Assistència Social*, escrit per Frederica Montseny i Mañé, Ministra de Sanitat de la Segona República. Publicat a SIAS, Conselleria de Sanitat i Assistència Social. Generalitat de Catalunya. Número 1, marc 1937.

Quitèria Tarragó Casellas

Il·lustradora: Mar Gil Humet.

Fonts

Arxiu del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona

- Expedient acadèmic de Quitèria Tarragó Casellas.

Arxiu fotogràfic de l'Associació Cultural Baixa Segarra (ACBS). Santa Coloma de Queralt

- Sant Gallard. Fons Robert Balcells Prats.

Arxiu Històric de Sabadell

- Padrons municipals d'habitants família Tarragó Casellas.

Arxiu Històric de Terrassa. Arxiu Comarcal del Vallès Occidental

- Padrons municipals d'habitants.
- Governació, Informes personals, 1940- 1943, capses 319 i 325/2.
- CVOC/AHT, Ajuntament de Terrassa, Personal, 1937, capsa 618.

Arxiu Municipal Ajuntament de Les Piles (Conca de Barberà)

- Partida de naixement Quitèria Tarragó Casellas i germans/es.

Arxiu Municipal de Barcelona

- Presó de les Corts. Col·lecció: La dignificació de les dones de la presó de les Corts.

Arxiu Municipal de Terrassa

- Fons Carles Duran
- AMAT. Col·lecció B. Ragón

Arxiu Nacional de Catalunya

- Revista Companya, editada per la Unió de Dones de Catalunya.
- Fons ANC 1-1179/ Pérez Molinos.
- ANC1-855-T-6/ Unió de Dones de Catalunya.

Arxiu Tobella de Terrassa

- Clínica Maternal. Autor Jordi Roqué

Arxiu del Tribunal Militar de Barcelona

- Procés Sumaríssim i Consell de Guerra: Quitèria Tarragó Casellas i Miquel Vinyals i Roig.

CRAI. Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació. UB

- Fons històric llevadores i puericultura.

Bibliografia

BORDERÍAS, Cristina (ed.) (2009) La historia de las mujeres: Perspectivas actuales. Icaria editorial. Barcelona.

BORDERÍAS, Cristina i RENOM, Mercè (eds.) (2008) Dones en moviment(s). Segles XVIII-XXI. Publicacions Universitat de Barcelona.

ESCANDELL ALMODÓVAR, Maria del Mar. «El Segell Pro-Infància (1933-1937)». *Gimbernat: Revista d'Història de la Medicina i de les Ciències de la Salut*, [en línia], 2011, Vol. 56, p. 87-95. <https://www.raco.cat>. [Consulta: 21-02-2020].

GRAÑA I ZAPATA, Isabel i REAL I MERCADAL, Neus (1997). *Dona i Cultura catalana a Terrassa entre 1923 i 1936: Maria Verger, terrassenca d'adopció*. Ajuntament de Terrassa.

GUILERA RICO, Laura (2009). *Companya: la revista de la dona (El somni de la dona lliure)*. Universitat de Barcelona.

MANGINI GONZÁLEZ, Shirley (2007). “Relaciones de género y el papel de las republicanas en la sociedad madrileña” a GÓMEZ BLES, M. (ed.) *Las intelectuales republicanas, la conquista de la ciudadanía*. Biblioteca Nueva. Madrid.

NAVARRO GELABERT, Natàlia (2009). *La inserció de les dones a la vida pública i política durant la Segona República (1931- 1939)*. Eines.

PLANS I CAMPDERRÓS, Lourdes (2006). *Maria Bigordà i Montmany, testimoni d'un època obscura*. Terrassa: Ajuntament de Terrassa.

PUI, Josep (2019). *Samuel Morera, alcalde republicà de Terrassa*. Fundació Josep Irla.

QUIÑONERO, Llum (2005). *Nosotras que perdimos la paz*. Foca Ediciones. Madrid.

RUIZ-BERDÚN, Dolores i GOMIS BLANCO, Alberto. (2016). *Compromiso social y de género: La historia de las matronas en España en la Segunda República, la Guerra Civil y la autarquía (1931-1955)*. Ayuntamiento de Alcalá de Henares.

SÁNCHEZ-VALVERDE VISUS, Carlos. (2009) *La Junta Provincial de Protección a la Infancia de Barcelona 1908-1985*. Generalitat de Catalunya.

Agraïments

Aquesta recerca ha estat possible gràcies a la col·laboració de la Montse Cardús Rua i la Mercè Gómez Llobregat. Sense la seva implicació en la recerca documental de la Quitèria Tarragó Casellas, el projecte Capdavanteres no hagués vist la llum pública.

També vull donar les gràcies a Dolores Ruiz Berdún, professora i doctora d'Història de la Ciència a la Universitat d'Alcalá de Henares. El seu coneixement m'ha ajudat a resoldre dubtes sobre les llevadores en el període en què va exercir la Quitèria Tarragó Casellas.

Reconèixer el suport rebut des de l'Arxiu Històric de Terrassa i en Josep Lluís Lorca, de l'Arxiu Municipal de Terrassa i la Montse Cuyàs i de l'Arxiu Tobella de Terrassa i la Montse Saludes.

A l'Esther Alcaraz Cadens de l'Ajuntament de Les Piles i al Magí Balcells i Balcells, escriptor i gran coneixedor de la història local. Va ser de gran ajuda durant la visita guiada al poble natal de la Quitèria així com la localització de la casa familiar.

Un record molt sentit per la família de la Quitèria Tarragó Casellas, en especial a la Maria Carme Humet Belmonte, la seva besneboda, amb la qual vam poder entrevistar-nos el catorze de febrer del 2020. Ens va ajudar a conèixer una mica més qui va ser la primera regidora de Terrassa i gràcies a les fotografies de l'arxiu familiar vam poder posar-li cara.

Així mateix vull agrair el suport incondicional del Casal de la Dona, del Centre d'Estudis Històrics i de l'Espai de la Memòria i dels Valors Democràtics de Terrassa. El seu compromís ha estat fonamental i cabdal en l'objectiu comú per a la recuperació de la memòria històrica de les dones que han fet història a la nostra ciutat.